

Molenverhalen

Petronella van Geest-Boekestijn

Ik ben in 1926 geboren op de Groeneveldse molen in Schipluiden. Mijn overgrootvader was Nicolaas Boekestijn, hij was de eerste Boekestijn op de molen, op 26 april 1871.

Mijn opa Arie Boekestijn werd in 1902 molenaar en mijn vader Burg in 1923. Mijn broer Abraham was de laatste Boekestijn op de Groeneveldse molen. Hij is opgevolgd door Rob van Zijll, die nog steeds de molenaar is.

Groot gezin

We leefden met tien kinderen in de molen, plus vader en moeder dus dat was twaalf. Vijf jongens en vijf meisjes. Eén meisje en één jongetje heb ik niet gekend, die waren al eerder overleden, dus eigenlijk waren er twaalf kinderen.

Op de zolder sliepen de jongens. Daar had je dat grote rondsel dat in de rondte vloog, daar sliepen de jongens omheen, in drie grote bedden. De meisjes sliepen op een klein tussenkamertje halverwege de zolder en de vloer. Er stond een groot breed ledikant waar drie meisjes in konden en twee in een bedstee. In de winter was dat wel lekker warm natuurlijk. Er was in de woonkamer een klein bedsteetje voor een kind en een kleintje aan de andere kant. Als de kinderen wat groter werden, dan gingen ze 'omhoog'.

Wij sliepen als rozen als er gemalen werd, bij het gedreun van de molen. Als vader dan de molen stilzette, werden wij wakker. Ja, vader wou ook weleens een keer naar bed en als de sloot leeg was kon hij naar bed.

Als het onweerde moesten we allemaal naar beneden komen. Er zat natuurlijk een rieten dak

Molenverhalen is een project van Erfgoedhuis Zuid-Holland.

Het *oral history* project Molenverhalen heeft tot doel kennis en verhalen op te tekenen over de poldermolens in Zuid-Holland.

Het project wordt mogelijk gemaakt dankzij de provincie Zuid-Holland, Fonds 1818 en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Interview en tekst: Ellen Steendam en Debby Gerritsen

Foto's: P. van Geest-Boekesteijn, Visotsky, Quistnix (Wikimedia Commons)

© 2019 Erfgoedhuis Zuid-Holland
www.erfgoedhuis-zh.nl

Postadres

Postbus 3092
2601 DB Delft

Contact

T 015 215 43 50
E molenverhalen@erfgoedhuis-zh.nl

op de molen en de allereerste molen hier is ooit afgebrand. We moesten dan allemaal een jas aantrekken en bij de tafel gaan zitten. Als er wat gebeurde, dan konden we zo weg. Moeder was altijd bang, dat weet ik nog wel. Vader zette dan de molen kruislings, met een ketting het water in. Als er dan een donderslag op de molen zou komen, dan schoot die langs de ketting het water in. Dat hebben we ook vaak gehoord, je hoorde het dan bijna sissen. Ik ben nou nog bang voor onweer, ik ben gewoon bang gemaakt.

Olsthoorn had ook een paar koetjes, voor de gezelligheid of misschien wel om te verkopen, dat weet ik niet meer. Ons koetje liep daar gewoon heen en weer en als het dan weer winter werd, dan stond hij weer in de schuur.

We hadden ook geiten. Ik ben nog een keer achter mijn knie gestoken door zo'n geit. Of het nou een geit of een bok was weet ik niet meer, maar ik ben altijd een beetje bang van die beesten. Ze liepen langs de ka te grazen aan een stok, die werd dan iedere keer een eind verder neergezet.

Familie Boekestijn

Kippen, geiten, een koetje en een varken

Er stond een schuur op het erf, op de zolder hadden we kippen. Die kwamen overdag naar beneden en 's avonds gingen ze uit zichzelf weer naar de schuurzolder, of we hielpen ze een beetje. In die schuur stond ook een koetje, voor de melk, en een varkentje. Elk jaar hadden we een biggetje dat werd vetgemest en dan werd geslacht. Dus we hebben nooit zonder eten gezeten. De koe mocht in de zomer ook wel buiten lopen, bij Olsthoorn, een herenboer uit de buurt. We hadden daar goed contact mee.

We hadden een stoep aan de vaart met twee treetjes. Ik vind het zo jammer dat die er niet meer is, het maakte de molen juist zo gezellig. Aan de polderkant was er ook één, een platte. Daar kon je lekker op je buik liggen, en kon je visjes vangen. Aan de vaartkant kon je met je benen in het water zitten.

Er was vroeger ook een bank tussen de deur aan de vaart en de deur van het scheprad. Daar zaten wij altijd op te breien of kousen te stoppen. Dan kwamen de schippers voorbij en

dan was het gezellig. Je riep wat tegen elkaar en dat was gewoon leuk. Naast de deur zat een winddeur. Als de wind van de andere kant kwam, dan kon je die omzetten naar die andere kant, dan vloog die wind niet zo naar binnen.

De molen is later gerenoveerd en is nu heel anders. Als je nu de trap opgaat en naar dat kleine kamertje toe waar wij sliepen als meisjes, moet je een hele sprong nemen. Vroeger, hup, was je er gelijk. Je kon gelijk rondlopen. Het molenwiel is omhooggekomen. In 1988 werd er een huisje gebouwd naast de molen. Vanwege de Arbowet mochten er geen mensen meer in de molen wonen. Het was te gevaarlijk.

Een brilplee boven de sloot

We hadden geen elektriciteit, geen waterleiding en ook geen telefoon. Dat werd allemaal pas in 1964 aangelegd, toen was ik allang getrouwd en het huis uit. Er was ook geen wc in de molen. Die stond naast de schuur, echt een eindje lopen. Het was zo'n brilplee boven een sloot, met een ronde deksel erop. Je moest dan water uit de vaart halen met een emmer en dan moest je zo de wc doorspoelen. Als het winter was en alles bevroren was moest moeder eerst heet water maken om de wc te ontdooien. Arme moeder. Je moest dan eerst een wak maken, anders kwam het op het ijs te liggen natuurlijk. Mijn moeder heeft heel wat meegemaakt hoor. Dat denk je pas later, als je zelf oud bent, hè? Oh moeder, moeder, wat heb je allemaal meegemaakt? Verschrikkelijk, maar we wisten niet beter.

Als er een dokter nodig was, dan ging mijn vader op de fiets een dokter halen, gelukkig gebeurde dat niet vaak. Als we ziek waren mochten we in de bedstee slapen, bij moeder. Dan hoefde ze er niet uit als je wakker werd of moest overgeven. Vader ging dan op zolder slapen. Toen mijn kleine broertje geboren werd, waren wij een nacht van tevoren met mijn grote zus bij de burens gebracht. Dan hoor je later natuurlijk al die verhaaltjes allemaal, dat ik met grote ogen stond te kijken toen ik een broertje had. Ik had

nog nooit een broertje gezien. Toen zei ik tegen mijn moeder "kijk nou eens, zo'n dingetje heb ik niet". Dat was zijn piemeltje natuurlijk.

Drie perenbomen langs de sloot

Tussen de molen en de schuur stonden drie perenboompjes langs de sloot. De baggersloot, zeiden wij altijd. Nu loopt daar een paadje. Dat waren heerlijke peren, zo sappig. Als ze rijp waren, plukte vader ze en dan legde hij ze in de kleine bedstee in de kamer. Daar zat een soort ruimte onder en daar legde moeder oude kranten ofzo, daar werden die peren bewaard om ze verder te laten rijpen. En als er één rijp was, dan zat vader bij de kachel en stonden wij als kleine kinderen aan zijn schoot en schildde hij een peertje. Dan kregen we allemaal één vierde partje. Het waren Clapps Favourite peren, als je die schildde dan liep het sap langs je handen heen.

We moesten een uur lopen naar school, naar Den Hoorn. We gingen om acht uur de deur uit en om negen uur begon school. Ik was nog vijf toen ik voor het eerst naar school ging. Moeder bracht me niet weg, ik liep met mijn broers en zussen mee. Ik kon ze alleen bijhouden door een ceintuur vast te houden, zo klein was ik nog. En als het winter was, was het gemeen koud hoor, met je neus in de oostenwind. We liepen ook samen met de schoolkinderen uit 't Woudt, dan waren we met een heel koppeltje.

Om kwart over drie ging school uit en we namen altijd een boterham mee. Als we thuis kwamen moesten de meisjes eerst tien naalden breien aan een sok. Voor mijn vader en de jongens, want ja, die moesten natuurlijk sokken hebben. Moeder deed er dan een draadje tussen, zodat je precies kon zien dat we er tien hadden. We grepen gelijk naar ons breiwerk als we thuiskwamen. We vonden dat heel gewoon, we hadden eigenlijk allemaal een taak. Alleen op zaterdagavond en op zondag mocht je een boek lezen, op andere dagen moest je echt je handen laten wapperen, je moest bezig zijn.

Maandag wasdag

Op maandag werd er gewassen. Voordat we naar school gingen moesten we honderd keer stampen op de witte was. Beng, beng, met zo'n stamper, om de beurt. De jongens riepen weleens zomaar dat ze er al honderd hadden gedaan, maar dan zei mijn moeder "oké, doe er nog maar honderd". Er was een grote ton, daar werd op de kachel sop in gemaakt en dat werd in die ton gegoten. De was moest je in beweging brengen, dan omkeren en dan weer in beweging brengen.

avondboterham, want petroleum was duur. Dan zaten we gewoon te schemeren met elkaar, bij het licht van de kachel. Wij hadden zo'n kachel met een raampje. Dan zaten we met zijn allen om die kachel heen en gingen we versjes zingen. Weet je dat ik daar af en toe gewoon heimwee naar heb? Dat was toch zo gezellig, met vaders bromstemmetje er bovenuit. We zongen versjes, bijvoorbeeld van Johannes de Heer of In naam van Oranje doe open de poort. Als het tijd werd om te eten mocht de lamp aan en ging het leven weer door.

Aan de kant van de polder was de plek waar

Groeneveldse Molen, interieur molenaarswoning

Mijn moeder had vaste waslijnen waar de wiken niet bij konden. Het erf is nu erg veranderd hoor. Naast de waterloop had je een straat, vanaf de stoep. Die liep helemaal naar beneden, langs de voordeur, naar de schuur. Die moest iedere zaterdag geschrobd worden. Mijn ene broer moest dan water uit de vaart hozen en twee moesten er dan schrobben.

In de winter mocht de lamp niet aan vóór de

moeder altijd kookte. Daar stond een tafel met drie kookstellen erop. Aan de andere kant, bij de vaart, daar was het keukentje. Daar kon je afwassen en daar was een aanrecht. Voor het aanrecht stond een emmer met een pollepel erin, dat water konden we gebruiken voor theewater of voor drinken. Dat kwam uit de waterput. Er stond ook nog een emmer met water uit de vaart, dat moesten we voor andere dingen gebruiken.

Molenverhalen

Beneden waren twee deuren. Als aan de ene kant de molen draaide dan was de ene deur open en de andere op slot. Voor de kinderen, want als je per ongeluk naar buiten zou gaan, dan zou je een klap krijgen. Als de wind aan de andere kant was en de wieken hier aan het draaien waren, dan was die andere deur open.

Achter de schuur was een stuk grond, daar had vader wel groente staan. Aardappelen hadden we ook, maar die werden ook wel gekocht en kwamen dan met een schuit. Ik heb heel wat aardappeltjes geschild. Mijn man was aardappelhandelaar, en toen ik verkering met hem kreeg hebben we ook weleens aardappels gehad die we op zolder bewaarden, winteraardappels. Die waren bespoten en kon je dan de hele winter bewaren. In een bedstee, best armoedig allemaal, maar je wist niet anders.

Moeder kwam niet uit een molenaarsgezin. Ze kon goed met plantjes en bloemen omgaan. Asters en chrysanten hadden we in de tuin. Aan het eind van de zomer kwamen de chrysanten. Dat weet ik nog wel. Ze kon ook heel goed met cactussen werken. Ze stond altijd met haar kont omhoog in de tuin. Dat was haar hobby. Ze deed ook aan breien natuurlijk en kousen stoppen, want er stond een hele grote mand met kousen.

Boodschappen

De gewone boodschappen kwam ome Jan brengen, Jan Bokestijn. Die woonde in Maasland en die kwam dan op de fiets met een grote mand voorop. Dan hadden we zo'n boekje, waarin moeder de boodschappen opgeschreven had. Die kwam hij dan brengen. We hadden twee fietsen, voor iedereen. Het waren nog herenfietsen ook, dus als ik naar de slager moest, dan was ik niet blij. Tenminste, als je dertien jaar, veertien jaar bent, dan vind je het niet leuk om op een herenfiets te fietsen. Ik was veel te bang dat ik een vriendje tegenkwam of zo.

We hadden twee bakkers hier in Schipluiden. Eentje kwam twee keer per week met een bootje langs om brood te brengen, uit Schipluiden vandaan. En bakker Hoek, ook een Schipluidense bakker, die kwam met de auto brood brengen, alleen op zaterdag. We hadden natuurlijk heel wat brood nodig.

Lekker lezen

Ik lees heel graag en heb ontzettend veel boeken. Ik heb een zus en die heeft nog nooit een boek gelezen. Die moest altijd weg. Ik zat graag bij de kachel als het koud was, lekker lezen in een mooi boek. Moeder las ook graag. Ze was lid van een serie later, van de VCL-serie geloof ik. Dat waren zulke mooie boeken.

We hadden ook boeken van de kerk. Er is nu altijd wel kritiek op de kerk, maar het was voor mij ook de plek van de boeken. Waar je de Bijbel kon lezen, of gezangen. Lezen mocht dus alleen op zaterdagavond en op zondag, het werd toch een beetje gezien als zitten en niks doen. Ik vond dat verschrikkelijk, ik las zo graag. Op school hadden ze ook mooie boekjes. Als het slecht weer was dan mocht je tussen de middag in de klas blijven. Er was een bibliotheekje. Heerlijk, dan kon ik daar een boekje uitzoeken en lezen.

Wij gingen in 't Woudt naar de zondagsschool, daar kreeg je ook weleens een boekje, bijvoorbeeld met Kerstmis. Anneke en de sik en Van de boze koster, dat soort boekjes. Die waren prachtig. Als ik de zolder moest vegen, we hadden geen stofzuiger, had ik weleens stiekem een boekje onder mijn schort. Dan riep mijn moeder: "doe je eigenlijk nog wat, daarboven?", want ze hoorde je niet rommelen. "Bijna klaar, moeder", zei ik dan. Dan zette ze een kopje thee en ging je weer naar beneden. Dan dacht ik "verdorie, ik mag ook niks". We deden ook weleens een spelletje hoor, Mens erger je niet of Domino.

Ik heb een fijne jeugd gehad, het was zo gek nog niet. We waren arm, maar we waren gelukkig.

Molenverhalen

Iedereen was toen arm, behalve de boeren misschien. Het was in de winter weleens erg, als het koud was en je boodschappen moest gaan doen in Den Hoorn.

Groeneveldse Molen,-interieur, kleine bedstee

We hadden allemaal vriendjes en vriendinnetjes op school, maar die kwamen eigenlijk nooit op de molen. Ik denk dat moeder dacht "ik heb kinderen genoeg". Wij gingen wel bij buurkinderen spelen. Wij hadden één heel lieve buurvrouw, daar mochten we dan gaan spelen. Dan brachten we speeltjes mee en konden we in de schoongemaakte stal spelen met elkaar. Dan hadden we een oud kleed en konden we daar allerlei spelletjes op doen, dat was altijd wel fijn. In de vakantie dan hoor...

"Meisjes, wat moeten die leren, die leren maar werken"

Ik was vijf toen ik naar school ging en twaalf toen ik van school af kwam. Toen moest ik bij een boer gaan werken. Ik heb ook nog een dienstje gehad in de stad, voor dag en nacht. De middelbare school was er niet bij, voor niemand eigenlijk. Ze zeiden "meisjes, welnee, die worden

toch moeder, wat moeten die leren, die leren maar werken". Ik ging wel naar de naaischool in Schipluiden, mijn zus ook, dat was ongeveer toen de oorlog begon. Ik mocht met de herenfiets naar die school, bij juffrouw Westerman, daar mocht ik hemden gaan maken voor mijn vader, van die flanellen hemden.

Tot ik achttien werd moest ik het verdiende geld aan moeder geven, daarna mocht ik het zelf houden. Maar dan keek moeder wel of je het echt opspaarde. Dat deed je ook graag hoor, want dat wou je wel. Je mocht niet zomaar doen wat je ermee wou. Eén keer in de drie maanden kreeg je loon, want je werd altijd voor drie maanden verhuurd. Dan kreeg je zo'n zakje met loon, dat legde je dan op de tafel en dan telde moeder het uit. Dan kreeg je zelf een paar centen en voor de rest ging het in de huishoudpot.

Leren zwemmen

Vader leerde ons zwemmen, want hij was bang dat we zouden verdrinken. Hij kon het zelf niet, en moeder ook niet. Dan kregen we een heel dik touw onder onze arm gebonden en dat touw werd dan weer aan een grote stok gebonden en die had vader vast. Hij liep dan op de kant, op het erf. Hij zei dan van tevoren hoe we moesten zwemmen. Dan zei hij "goed gedaan" of hij zei "anders doen". Af en toe deed hij net of hij viel en dan ging je natuurlijk helemaal onder. En dan ging hij weer staan en dan kwamen we weer boven. Zo hebben we allemaal leren zwemmen, totdat we gewoon over konden zwemmen van de ene kant naar de andere kant.

Per ongeluk kukelde er weleens eentje het water in natuurlijk, maar er is er nooit één verdronken. Aan de kant kon je wel staan, maar in het midden van de vaart niet. Toen we klein waren zei moeder altijd "als je in het water valt, ga je dood." Toen ik nog niet kon zwemmen ben ik ook eens in het water gevallen. Ik weet nog wel dat ik allemaal lichtjes zag in dat water. Toen zag ik een paar benen komen. Die waren van mijn

vader. Hij sprong in het water en deed een paar stappen en trok me toen naar de kant. Toen heb ik gegild “ga ik nou dood, ga ik nou dood?”, want ik was in het water gevallen en moeder had gezegd “als je in het water valt, ga je dood”.

Ondeugend

Ik had één ondeugende broer. Als de molen ging malen en hij draaide niet zo hard omdat er weinig wind was, dan gingen mijn broers weleens aan de molenwiek hangen, kijken wie het langste vast kon houden. En dan loslaten. Klaas was altijd degene die dat het langste volhield. Maar dat moest vader niet zien natuurlijk. Een keer durfde hij niet meer los te laten en is hij helemaal in de rondte mee geweest. Toen was hij zo misselijk. Eén keer was hij zijn muts verloren bij de molenwiek en die vond vader. En die zei “hé, ben jij heel dicht bij de molenwiek geweest?”. Nee hoor, hij was niet bij de molenwiek geweest. Vader zei “hoe komt je muts daar dan?”. Ja, toen viel hij wel door de mand. Hij klom ook wel eens helemaal bovenop de kap. Daar mochten we helemaal niet komen.

Klaas is er nu niet meer. Wat hij ook wel deed: als je op zolder bent en de molen draait, dan draait de spil als een gek in de rondte. Klaas ging er dan aan hangen. Als hij een paar keer rond geweest was, liet hij los en dan liet hij zich op een bed vallen. Dat vond hij een prachtig spelletje natuurlijk hè, zo’n schooljongen. Maar als moeder het in de gaten had, dan kreeg hij wel op zijn duvel.

Bijverdiensten

Als het waaide, dan moest mijn vader malen, dan kon hij niet de deur uit. Als het doodstil was en er was geen water om weg te malen dan deed hij bij de boeren in de omtrek karweitjes. Stekels plukken (prikdistels), of als er hooibouw was, dan kon hij daar helpen. Maar als het maar een beetje weer was om te malen, dan mocht hij niet weg van de molen. In de herfst was hij altijd aan het malen. En als er eens iemand van het polderbestuur kwam, dan werden wij de kamer

uit gebonjourd, dan gingen we lekker boven spelen. Mijn moeder mocht niet malen. Ze kon het niet en ze mocht het niet ook. Moeder had geen diploma daarvoor.

Vissen deed hij ook wel. In het waterloop, waar het water vanuit de polder vandaan naar de vaart stroomt, had hij een net, een raamnet. Je hield het water natuurlijk niet tegen, maar wel die vissen. Als hij te veel had, dan gooide hij ze gewoon terug in het water, want ze waren niet kapot of zo. Ze waren gewoon tegengehouden. Het was vooral paling. Brasem was er ook in de polder, maar daar zaten altijd veel graten in, paling was veel lekkerder. Mijn moeder stooft de paling met boter, echt heel lekker. Ik was alleen een beetje bang van paling, ik vond het zulke griezels. Vader maakte ze schoon en paling moet je afstropen. Maar als ze waren opengemaakt en de ingewanden eruit, bewogen ze nog. Ik was als kind altijd bang dat dat in je buik ging zitten kriebelen. We hebben heel veel vis gegeten.

Mijn vader had ook mollenhuidjes op de zolder hangen. Die waren best duur. En wij mochten nooit op de roetzolder komen, de allerhoogste zolder. Ik ben daar ook nooit geweest. En bij de schoorsteen hingen mollenvelletjes aan de muur. Ik weet eigenlijk niet wat vader met die dingen deed. Ik vond het vieze dingen die daar hingen. Maar ik kwam nooit op die zolder. Wij mochten daar niet naar toe, mijn broers ook niet.

Hij had ook dingen in huis om onze schoenen te verzolen enzo. Wij hadden schoenen aan naar school en die moesten af en toe verzoold worden. Dat ging niet naar de schoenmaker, dat deed hij allemaal zelf.

Vanaf de molen was er een pijl te zien en die pijl stond op een hele lange stok in Schipluiden. En als het dan peil was, dat weet ik nog wel, dan mocht hij niet malen, want dan was het water in de boezem, in de vaart, te hoog. Die pijl, die was er altijd, maar dan hing er een bal aan. Als die bal dan omhoog was, dan was het peil. Als die

bal niet te zien was, dan kon hij gewoon zijn werk doen

Tweede Wereldoorlog

In de polder, bij ons verderop, had je nog een paar boerderijen en vlak daarbij waren in de oorlog Duitsers gelegerd. Toen was moeder eens aan de was bezig en aan de overkant van het water kwamen een paar Duitsers aanlopen. Aan onze kant lag altijd een klein bootje om over te varen, voor als we melk moesten gaan halen bij die boer. Toen riepen die soldaten naar mijn moeder. Mijn moeder deed eerst net of ze het niet hoorde. Uiteindelijk bleven ze roepen, dus

onze kant. Mijn moeder zei “jongens naar binnen”. Mijn moeder ook naar binnen en de deur op slot. En ze kwamen aanlopen. Ze waren natuurlijk aan deze kant, dus ze hadden dat bootje niet meer nodig. Toen gingen ze peren staan plukken, de peertjes waren bijna rijp. Toen tikte moeder tegen het raam. “Blijf eraf!” Toen schoot één van die Duitsers tussen de twee ramen in, zo, zo’n gat in de muur. Wij schrokken ons wezenloos. Een groot gat. Het is nu dichtgemetseld, maar je kan het nog zien. Moeder dacht bij d’r eigen “nou, had ik nou maar niks gezegd”.

Groeneveldse molen

mijn moeder keek en toen stonden ze in het Duits te schreeuwen. Ze moesten dat bootje hebben, want ze moesten overvaren, anders konden ze niet naar hun onderdeel toe. Moeder begreep dat wel, maar ze dacht bij d’r eigen “je kan de pot op, je krijgt mijn bootje niet”. En ze zei “Ik weet het niet. Dan kom je toch zwemmen.” Toen werd hij toch kwaad, die ene, toen gingen ze lopen. Die ka langs, dan kom je bij die brug, dan kan je die brug rond en naar

Er hebben ook onderduikers in de molen gezeten. Gerard en Joop. Ze zijn nooit ontdekt, die jongens. Die hebben er wel een paar jaar gezeten, tot de oorlog over was, dacht ik. Soms sliepen er meerdere mannen op de zolder, als er in De Lier een razzia was. Dan kwamen ze naar de molen toe. “Bokestijn, mogen we vannacht alsjeblieft hier slapen, want we hebben gehoord dat er een razzia komt.” Ja, dan zei vader “je mag gerust hier slapen, maar je moet wel je

matrasje meebrengen". Dan sliepen ze gewoon op de grond, voor één nachtje dan wel, iedere keer. Maar verschillende jongens hebben op die molenzolder geslapen hoor, in de oorlog. Dan wisselden ze, dus dan bleven ze nooit lang. Gerard en Joop zijn de halve oorlog gebleven. En tijdens de watersnood in 1953 was er ook nog een echtpaar uit Oude-Tonge te logeren met een heel klein baby'tje. In 1953 waren natuurlijk de oudste meisjes de deur al uit. En dan sliepen wij meisjes ook weleens lekker op de zolder. Toen de jongens de deur uit waren. Lekker ruim en in een bed.

Wij zaten een keer te eten met het hele gezin, rond de tafel. Toen kwam er een jongen, hij liep een beetje mank, van de brug af zo de dijk oplopen. Hij kwam aan de deur en vroeg of mijn moeder alsjeblieft een beetje te eten had, want hij had zo'n honger. Moeder gaf d'r eigen stoel en toen gaf ze d'r eigen bord. Ze had het net allemaal opgeschept, bij ons allemaal, mijn moeder zelf, vader het meeste. Die het hardste moesten werken, die kregen het meeste. Logisch. Dat kind viel erop aan, die had zo'n honger. Toen pakte moeder zijn hand en toen zei ze "zou je daar nou eerst niet eventjes voor bidden?". Toen begon hij te bidden, te bidden en toen zei mijn moeder "zo is het wel genoeg hoor" en toen ging hij eten. Ik krijg er nog kippenvet van. Ja, ze gaf d'r eigen prakkie. En wij zaten te kijken en toen had ze zelf niks. Toen hebben wij allemaal een beetje laten staan en dat heeft zij opgegeten.

Wij zijn ook nog voor een week verhuisd naar De Lier. Er was toen een Duits vliegtuig gedaald in 't Woudt. Daar zaten natuurlijk nog Duitsers in. Toen kwamen ze van de ondergrondse. Ze kwamen zeggen "Boekestijn, je moet van de molen af, want we gaan misschien schieten vanaf de molen naar 't Woudt". Toen waren al die tuinders er nog niet, dus je kon zo dat vliegtuig zien staan. Net achter het dorpje 't Woudt, net achter die kerk. Toen moesten wij allemaal weg op een zondagochtend. Vader was

net vlees aan het braden. Hij heeft het gewoon van de kachel gehaald en meegenomen. We konden toen meerijden met een grote vrachtwagen. Nou hadden wij gelukkig nog een heleboel familie in De Lier, dus een paar kinderen werden daarheen gestuurd en een paar daarheen. Toen kwam ik ook bij een oom en tante terecht die ik helemaal niet kende. Daar zijn we toen een paar dagen geweest. Na een paar dagen hadden ze gezegd dat alles weer veilig was en toen mochten we weer terug naar de molen. Op de trap lagen toen allemaal van die grasklonters. Dus ze waren wel boven geweest. Dat konden we wel zien. Vuil onder de schoenhakken, misschien van die grasdingen, pollen enzo.

In de oorlog stond de polder een tijd onder water, vanaf de molen tot Schipluiden. Inundatiegebied, noemden ze dat, dat hadden de Duitsers over laten lopen. Ze waren bang dat er vliegtuigen zouden dalen ofzo. Je kon er heerlijk schaatsen.

Uit huis

Ik ben in 1947 getrouwd, twee jaar na de oorlog. We hadden een heel leuk huisje, in een verbouwde school in Schipluiden. Mijn zwager en schoonzus woonden naast ons. Er was een klaslokaal, daar was een muur doormidden gemaakt. Een dun muurtje hoor, meer een plankje met aan weerskanten behang. Dat liep door naar de gang, daar was een keuken. En in de gang was ook nog een klein slaapkamertje. We waren er stikgelukkig mee. Het was toen zo dat veel mensen bij hun ouders moesten inwonen en wij hadden alles voor onszelf.

Er was ook een plafond gemaakt, want het was natuurlijk een hoog gebouw. Een neef van ons had dat allemaal gemaakt, die was timmerman. Iedereen zei: "Nou, jullie treffen het!". Het was alleen wel erg gehorig. Mijn zwager had eerder een radio dan wij, wij hadden geeneens geld voor een radio. En als mijn zwager dan de radio op het nieuws zette, riep mijn man "Bep, zet

hem eens een beetje harder, dan kunnen wij het ook horen.”

Mijn man is maar tweeënvijftig geworden. Mijn tweede man was een broer van mijn schoonzus, dus die kende ik al goed. Met hem heb in Australië gewoond. Hij was in 1952 of 1953 al geëmigreerd en zijn vrouw was door kanker overleden. Toen hij een keer naar Nederland kwam was mijn man net overleden. Heel plotseling, een hartstilstand.

Toen vroeg hij, hoe het precies ging weet ik niet meer, “blijf jij alleen?”. Ik zei: “nou, ik wel.” Ik had helemaal geen zin om naar Australië te gaan, dat ligt niet naast de deur. “Mag ik dan schrijven?” En wat komt er van schrijven? Je weet wel hoe dat gaat. Toen kwam hij nog een keer hierheen en ben ik toch meegegaan om eens te kijken hoe Australië was. Ik vond het eigenlijk een prachtig land. Toen heb ik daar veertien jaar gewoond, dat waren mooie jaren. Mijn eigen kinderen waren toen ik wegging allemaal al getrouwd. Mijn kleinkinderen noemden mij “Oma Australië”. Toen mijn man overleed ben ik teruggekomen. En nu heb ik zelfs achterkleinkinderen.

Thuis

Als het Westlandse Molendag is, dan komen er heel veel Bokestijntjes naar de molen om elkaar weer eens te ontmoeten. Neven en nichten, zussen. Ik heb nou nog twee zussen en één broer, van het hele koppeltje. De rest is allemaal overleden.

Dan komen de herinneringen weer boven. “Weet je het nog, weet je nog van toen?” Dat was toch leuk. En weet je? Dan kom je ’s avonds thuis en dan denk je bij jezelf “ik ben gewoon weer even thuis geweest”. Dat kan ook niet iedereen zeggen.